Walory przyrodnicze

Warunki fizjograficzne

Rzeźba terenu miasta Człuchowa ukształtowała się w okresie plejstocenu. Wynika ona głównie z działalności lądolodu skandynawskiego, szczególnie w okresie zlodowacenia wiślańskiego. Podstawowa powierzchnia wysoczyzny zbudowana jest z moren dennych i odznacza się dość dużym pofalowaniem. Okres plejstocenu w Człuchowie reprezentowany jest przez gliny i piaski lodowcowe. Holocen, trwający do dziś, cechuje się głównie gromadzeniem się osadów bagienno – jeziornych i rzecznych.

Położenie geograficzne Człuchowa na północy Polski, powoduje, że **klimat** miasta ma charakter przejściowy między dość zimnym i wilgotnym klimatem najwyżej położonych partii pojezierzy, a względnie ciepłym i suchym klimatem centralnych części kraju.

Gleby miasta Człuchowa wykształciły się w większości na utworach pochodzenia lodowcowego. Podstawowymi utworami geologicznymi, z których powstały gleby są gliny średnie, lekkie i piaszczyste oraz piaski gliniaste. Utwory holoceńskie są reprezentowane głównie przez osady pochodzenia organicznego.

Dominujący element w krajobrazie miasta stanowi rynna jezior człuchowskich. Na system wód powierzchniowych składają się obecnie **4 jeziora** : Rychnowskie, Urzędowe (Szpitalne), Miejskie Duże oraz Miejskie Małe. Wszystkie jeziora położone są wzajemnie połączone w jednej rynnie. Wody te wpływają bezpośrednio na walory krajobrazowe miasta, a pośrednio też na walory przyrodnicze, będąc środowiskiem występowania wielu gatunków roślin i zwierząt.

Szata roślinna

Bardzo istotną rolę we florze Człuchowa odgrywa zespół jezior wraz z przyległym do niego lasem (parkiem) miejskim. Są to obszary o najwyższym w mieście stopniu naturalności (szuwary i lasy olszowe na brzegach jezior) oraz o największej komplikacji budowy występujących tu zbiorowisk roślinnych (park miejski). Jednocześnie skupiają się tu też stanowiska najcenniejszych gatunków roślin. Roślinność Człuchowa stanowi mozaikę silnie przekształconych przez człowieka układów ekologicznych i zbiorowisk noszących jeszcze pewne piętno naturalności. Człuchów, będąc miastem o niewielkiej powierzchni i dość silnym stopniu urbanizacji, ma relatywnie dość bogatą i zróżnicowaną florę roślin naczyniowych, tzn. roślin wytwarzających kwiaty i rozmnażających się dzięki produkcji nasion oraz

paprotników.
Wśród zbiorowisk roślinnych fizjonomicznie najbardziej widoczny jest podział na układy leśne i nieleśne. Częstą grupą zbiorowisk leśnych są w Człuchowie bagienne lasy olszowe. Obok bagiennych lasów olszowych dość dużą rolę przestrzenną w Człuchowie zajmują lasy bukowo – dębowo – grabowe (grądy). Skupiają się one głównie na obszarze parku miejskiego, gdzie tworzą niemal cały jego kompleks. W grupie zbiorowisk leśnych wyróżniają się dwa układy ekologiczne – łęg olszowo – jesionowy i żyzny oles porzeczkowy.
Spośród zbiorowisk nieleśnych Człuchowa najlepiej zachowane są układy rozwijające się na silnie uwilgotnionym podłożu, na brzegach i w zatokach jezior. Są to głównie szuwary trzcinowe, pałkowe i turzycowe. W przeciwieństwie do szuwarów, łąki i pastwiska na obszarze Człuchowa są grupą silnie przekształconych układów ekologicznych. Ich niewielkie powierzchnie często są przesuszone, zaorywane i zabudowywane. Niektóre łąki zamieniono w ogródki działkowe.
System zieleni wysokiej na obszarze miasta jest dość silnie rozwinięty. Jego podstawową częścią jest **park** przyzamkowy. Ponadto na całej powierzchni jednostki zlokalizowane są niewielkie tereny zieleni często o charakterze skwerów obsadzonych drzewami.

Świat zwierząt
Szczegółowe rozpoznanie gatunków zwierząt, które możemy spotkać w Człuchowie, poparte obserwacjami terenowymi, wykonano dla kręgowców. O pozostałych grupach informacje wymagają przeprowadzenia specjalistycznych badań.

- **Ryby** - najczęściej poławianymi gatunkami ryb o znaczeniu gospodarczym na wszystkich czterech jeziorach są : szczupak, lin, leszcz, płoć, węgorz i okoń. Na jeziorze Urzędowym i Rychnowskim dodatkowo znaczne są połowy karasia. W odłowach ryb na jeziorze Rychnowskim, dominuje również sielawa i sieja. Oprócz rodzimych gatunków do jezior wprowadzono gatunki obce. I tak na jeziorze Urzędowym często poławiany jest karp pochodzący z dorzecza Dunaju oraz tołpyga pochodzenia azjatyckiego.
- **Płazy** - na terenie miasta Człuchowa płazy należą do gromady licznie reprezentowanej zarówno pod względem liczby stwierdzonych gatunków jak i liczebności. Na 18 gatunków płazów występujących w Polsce w Człuchowie stwierdzono 10 gatunków. Płazy występujące w naszym mieście : traszka zwyczajna, ropucha szara, ropucha paskówka i ropucha zielona, kumak nizinny, żaba jeziorkowa, żaba wodna, żaba śmieszka, żaba trawna i żaba moczarowa.
- **Gady** - w Człuchowie, na 9 gatunków gadów występujących w Polsce,

stwierdzono 4 gatunki, wszystkie podlegające ochronie. Najczęściej spotykanym gadem na terenie miasta jest jaszczurka zwinka. Innymi gadami spotykanymi w Człuchowie są : jaszczurka żyworodna, padalec zwyczajny i żmija zygzakowata.

- **Ptaki** - najliczniej reprezentowaną w Człuchowie gromadą kręgowców są ptaki. Łącznie stwierdzono 117 gatunków, w tym 106 objętych ochroną ścisłą, 3 objęte ochroną częściową oraz 8 gatunków łownych o różnych okresach polowań. Z ogólnej liczby gatunków 103 uznano za lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe.
- **Ssaki**- w Człuchowie stwierdzono 25 gatunków ssaków, w tym 7 chronionych i 9 pozbawionych ochrony. Ssaki występujące w naszym mieście: ryjówka aksamitna, rzęsorek rzeczek, kret, jeż, wiewiórka, nocek późny, wydra, zając szarak, dziki królik, piżmak, karczownik ziemnowodny, polniki zwyczajne, myszy polne, badylarek, mysz domowa, szczur wędrowny, nornica ruda, mysz zaroślowa, mysz leśna, lis, jenot, kuna domowa, tchórz, dzik, sarna;

Opracowanie: Danuta i Maria Kusz, Szkolny Klub Edukacji Regionalnej Gimnazjum nr 1 im. Kazimierza Jagiellończyka, 2010

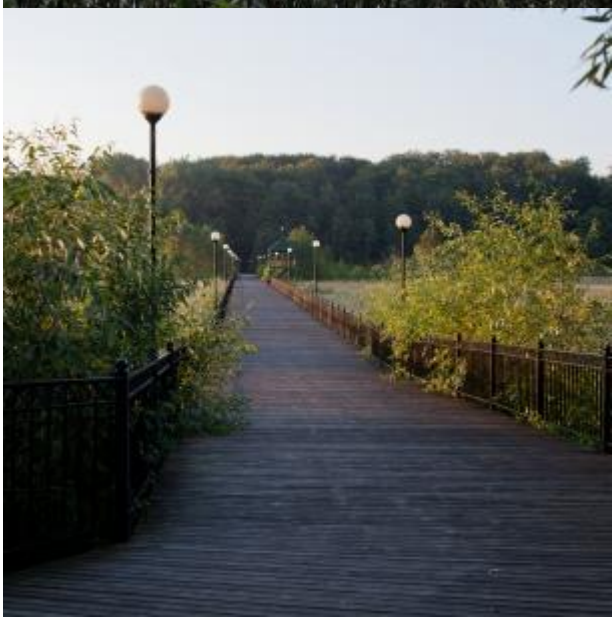

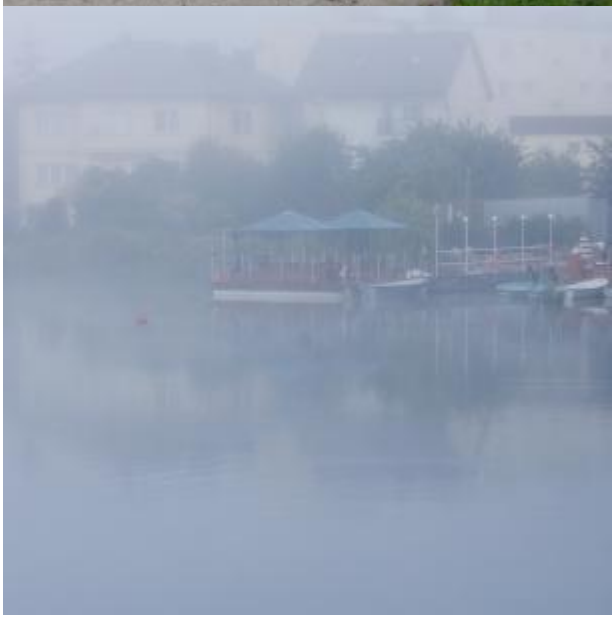

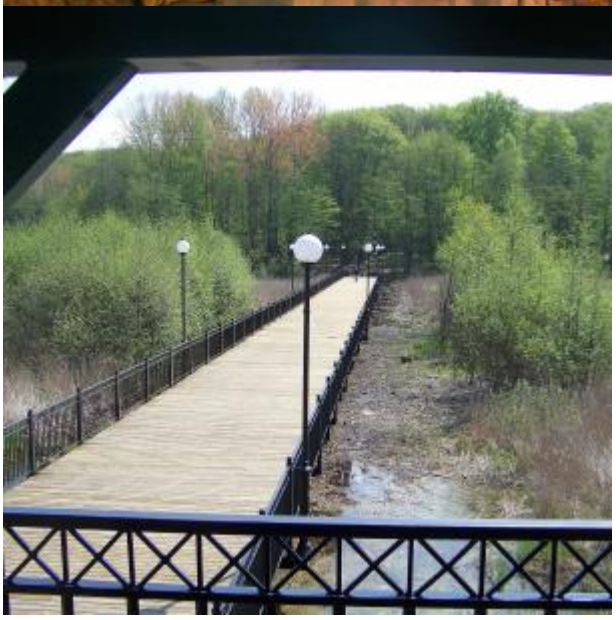

Formy ochrony przyrody

Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Człuchowskich powołano 8 grudnia 1981 r. jako Zespół Jezior na południowy wschód od Człuchowa. Ustanowienie obszaru zostało następnie kilkukrotnie potwierdzone rozporządzeniami wojewodów najpierw słupskiego, a po zmianach administracyjnych kraju w 1999r. - wojewody pomorskiego. W 2007 r. zmianie uległa nazwa OChK na Zespół Jezior Człuchowskich, a w 2019 roku na Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Człuchowskich.

Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Człuchowskich ma powierzchnię 668,27 ha i położony jest na terenie miasta Człuchów i gminy wiejskiej Człuchów. Obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz i walory przyrodnicze zespołu jezior polodowcowych, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem oraz pełnione funkcje ekologiczne (siedliskowe i korytarza ekologicznego, łączącego kompleksy leśne rejonu Jezior Charzykowskich i doliny rzeki Chrząstowy. Celem ochrony jest zachowanie w stanie niezmienionym zespołu Jezior Człuchowskich i ich ekosystemów brzegowych oraz specyfiki krajobrazowej i walorów rekreacyjnych.

Mokradła nad Jeziorem Łazienkowskim: - użytek ekologiczny o powierzchni 6,41 ha, utworzony w 2000 r.

Pomniki przyrody - wg uchwały Rady Miejskiej w Człuchowie nr VII/34/2007 z dnia 28 marca 2007 r. w Człuchowie mamy 32 pomniki przyrody i jedną pomnikową grupę drzew o ciekawym kształcie. Najstarszymi pomnikami przyrody są: dąb szypułkowy szacowany w 2007 r. wiek - 264 lata, dąb szypułkowy - 244 lata, buk zwyczajny - 214 lat, modrzew europejski - 183 lat.